

2. Gordeeva T.O., Osin E.N., Sychev O.A. Razrabotka russkojazychnoj versii Testa dispozicionnogo optimizma (LOT)(stat'ja) / T.O.Gordeeva, E.N.Osin, O.A.Sychev// Psihologicheskaja diagnostika. – 2010. – № 2. – S. 36-64.
3. Leont'ev D. A. Test smyslzhiznennyh orientacij (SZhO) /D. A. Leont'ev. – 2-e izd. – M., 2000. – 18 s.
4. Vodopyanova N.E., Shteyn M.V. Otsenka optimizma i aktivnosti lichnosti//Praktikum po psihologii zdorovyia /Pod red. G. S. Nikiforova. - SPb.: Piter, 2005. – 351 s.
5. Rean A. A. Prakticheskaja psihodiagnostika lichnosti : uchebnoe posobie / A. A. Rean. – SPb., 2001. – 224 s.
6. Seligman M. Kak nauchit'sja optimizmu: izmenite vzgljad na mir i svoju zhizn' = LearnedOptimism. How to Change Your Mind and Your Life / M. Seligman. –M.: Al'pina Pablisher, 2013. – 338 s.
7. Titarenko T. M. ZhittEstiykist osobistosti: sotsialna neobhidnist ta bezpeka [Elektronniy resurs] / T. M. Titarenko, T. O. Larina. – Rezhim dostupu do resursu : http://www.psylife.com.ua/sites/default/files/readdownloads/Zhiznestoykost_lichnosti.pdf
8. Carver, C.S. Optimism / C.S. Carver, M.F. Scheier // Handbook of Positive Psychology / Eds. Snyder C.R., Lopez S.J. – Oxford, N.Y.: Oxford University Press, 2002. – P. 231-243.

Терещенко А.Н.

Возрастные особенности жизнестойкости и оптимизма личности

Статья посвящена исследованию особенностей жизнестойкости и оптимизма личности в разные возрастные периоды. Проанализированы общие признаки и различия таких теоретических конструктов как жизнестойкость и оптимизм. Обнаружено и обосновано различия в проявлении жизнестойкости и оптимизма на разных этапах жизненного пути.

Ключевые слова: оптимизм, пессимизм, ресурс, жизнестойкость, самоэффективность, благополучия, позитивное мышление.

Tereshchenko A. H.

Age peculiarities of a personality's resilience and optimism

The article is devoted to the research of the peculiarities of a personality's resilience and optimism in different age periods. The common features as well as the differences of such theoretical constructs as resilience and optimism were analyzed. The peculiarities of resilience and optimism at different age stages of the personality's way of living were defined and specified.

Key words: optimism, pessimism, resource, viability, self-efficacy, well-being, positive thinking.

Терещенко Аня Николаївна – аспірантка кафедри загальної психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ.

УДК 159.923.2

Тоба М.В.

ДІАЛОГОВИЙ ФОРМАТ ВЗАЄМОДІЇ В НОВОМУ ЛІНГВІСТИЧНО-КУЛЬТУРНОМУ ПРОСТОРИ

У статті представлено шведський досвід оптимізації процесу мовної аккультурації дітей-мігрантів. Вказано на те, що саме діалоговий формат дозволяє дітям-мігрантам виступити в ролі суб'єктів комунікації в новому лінгвістично-культурному просторі.

Ключові слова: діалог, діалогова взаємодія, щоденник (logg bok [логбук]), комунікативні компетенції, мовна аккультурація.

Постановка проблеми. Міграційні процеси, які є невід'ємною складовою сучасного світу, вимагають від соціально-психологічних наук додаткових знань та компетенцій щодо покращення умов соціально-психологічної адаптації мігрантів, актуалізують пошук соціальних практик, спрямованих на оптимізацію, вибудовування життєвих перспектив та стратегій мігранта і т.д. Значні труднощі викликає мовна аккультурація в «чужому» лінгвістично-культурному просторі, коли з'являється новий простір кодів, який має безліч значень та лакун, котрі є незрозумілими для мігранта. Не менш складним, хоча і значно швидшим, є процес мовної аккультурації дітей, який є мало дослідженим та вивченим.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Так, завдяки працям Платона появилася класичний філософський діалог, як проміжна між усним і письмовим словом форма передачі знання, зразків пошуку істини, як передача вміння осмислити сутність речей. Далі в концепціях М.Бахтіна, С.Франкла, М.Бубера діалогізм виступає «новим мисленням», яке намагалось знайти своє джерело в фактичному «Я», що завжди є людським Я [2;3]. Психологічне вивчення діалогу знайшло своє відображення в загальнопсихологічній концепції взаємодії як спілкування (В.Мясищев, Б.Ананьєв, Н.Жінкін, Б.Ломов, О.Бодальов, А.Хараш, Г.Кучинський). Відповідно, в акті спілкування ніби здійснюється презентація внутрішнього світу суб'єкта іншому суб'єкту, і разом з тим, цей акт допускає наявність такого внутрішнього світу у партнера.

Окремі аспекти соціально-психологічної адаптації розглядають через призму порівняльно-культурного підходу (Дж. Беррі, Г.Тріандіс, Г.Хофстеде, У. і К. Стефанів, Дж. Брунер, Ф.Хсю і ін.). Відносно шведської ментальності та етнопсихологічних особливостей шведів, привертають увагу праці В.Сухарьова, М. Сухарьова, О.Чернишевої. Особливе місце посідають роботи шведського дослідника О. Дауна [12]. Також репрезентовані особливості національного характеру українців в наробках Ю. Липи, О.Кульчицького, В.Яніва, Я. Яреми, Д.Чижевського, М. Боришевського та ін..

Крім того, в соціально-психологічній літературі можна зустріти таку категорію, як «мовна особистість» (В. Виноградова, Ю. Караулов). Онтогенез мови та її структура представлений в концепціях Л.Виготського, О.Леонтєва, А. Лурії. Згідно їх теорії, структура мови не є вродженою, а є результатом відображення об'єктивної дійсності; джерелом мовного розвитку є діяльність; це активний процес, який визначається потребами в спілкуванні, особливостями соціального життя.

Значного розвитку зазнав культурологічний підхід С.Тер-Мінасової, який реалізується в концепції «діалога культур», де основним завданням є вивчення іноземної мови як повноцінного засобу спілкування.

Дещо по-різному інтерпретуються процеси вивчення іноземної мови та вивчення «другої» мови мігрантами. На думку шведських вчених (К. Віберг, Т.Абрагамссон, М. Аксельсон [9; 10; 11; 13]), «друга» мова (andra språk) повинна використовуватися як інструмент мислення, що сприяє продуктивному вивченню та розвитку комунікативної компетентності дітей-мігрантів.

Однак, дослідження мовної аккультурації мігрантів як дорослих, так і дітей у вітчизняній соціальній психології, практично, не проводились.

Мета статті – представити шведський досвід оптимізації процесу аккультурації дітей, через практику ведення щоденника (loggbok [логбук]).

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Поняття «діалогічна взаємодія» було запропоноване Г. Бушем [4], яке включає в себе спілкування і діяльність, де процесом і продуктом виступає діалог. Сутність діалогу визначається як конкретна форма існування людини, її іманентна характеристика. Вчений умовно виділяє декілька видів діалогічних відносин:

1) інтимно-особистісні відносини виникають, коли взаємодія партнерів спрямована на розвиток самого процесу вияву і підтримання міжособистісних відносин (дружба, любов);

2) відносини кооперації передбачають наявність діалогічного спілкування, спрямовані на досягнення єдиної мети;

3) агоністичні відносини характеризуються змаганням в окремому досягненні спільної мети аналогічними засобами при дотриманні певних правил (змагання, конкурс);

4) антагоністичні відносини виникають при наявності принципових суперечностей між партнерами, що прагнуть до усунення суперечностей, різних цілей, однак при дотриманні загальних правил гуманної поведінки.

Саме в процесі діалогової взаємодії реалізується не тільки інформаційний, але і психологічний контакт, який пов'язаний з психічним станом тих, хто спілкується, який полягає не в механічному злитті «Я» і «Ти» (М.Бубер), а у створенні динамічних чергувань цих «непоєднувано-нероздільних» модусів діалогу в просторі «Між», в континуальності-недиз'юнктивності взаємовідношення між «Я» і «Ти», яке повинно перетворитися у відношення «Я-Воно», яке може, але не обов'язково повинно, стати відношенням «Я-Ти». «Я-Ти» відношення побудоване на переживанні «другого» як унікального і цілісного партнера, спільно з яким конструюється спільний досвід буття «со-буття» («со-бытия»), «спів-буття», «спільного буття». Хронотоп їх «зустрічі», як зазначає Г.Дьяконов [5], є простір «Я-Ти-Тут-Тепер», в якому розгортаються змінене сприйняття себе, іншої людини і світу, зокрема, змінюються відчуття простору і часу, емоції, смисли, цінності, тілесні відчуття.

Оскільки саме діалоговий формат виступає однією із провідних детермінант психічного розвитку, яка забезпечує функціонування механізму інтеріоризації, в результаті якого зовнішня початкова взаємодія в системі «людина-людина» переходить «всередину» індивіда, визначаючи тим самим його індивідуальне («інтерсуб'єктне за змістом») власне «Я», його психологічну своєрідність. Важливою умовою виникнення діалогу служить проблемна ситуація, що запускає пізнавальну діяльність учасників діалогу.

В дошкільному та шкільному віці процес мовної аккультурації мігрантів відбувається безпосередньо в навчальних закладах Швеції, часто-густо, із залученням вчителів рідної мови. Швеція - одна із небагатьох країн світу, де вивчення, так званої, «материнської» мови (modersmål \ модешмоль) є включеним до навчальної програми. Однак, єдиним фактором, який може стати на заваді такій можливості є економічний успіх комуні в якій проживає дитина-мігрант.

Зрозуміло, що на початкових етапах цей процес ускладнюється тим, що суб'єкти, звичайно, не володіють єдиною системою кодування і декодування, тож позиціонувати себе в «чужій» культурі їм доволі складно. Крім того, «чужі» слова, маючи один денотат (предметну визначеність, позначеність), часто набувають різних десигнатів (значень), котрі залежать від контексту і, відповідно, незнання яких призводить до нерозуміння. Одним із чинників ускладнення продуктивного спілкування з носіями іншої лінгвокультури, а відтак і досягнення розуміння, як було нами зазначено раніше, виступають смислові лакуни, оскільки вони, як віртуальна одиниця лексичної системи більше, ніж будь-яке інше явище, відображає національну специфіку тієї чи тієї культури, мови. Вони являють собою відмінності у сприйнятті картин світу і розбіжності в концептуальних системах різних соціокультурних практик.

В такому аспекті вимальовується питання співвідношення дефініцій «розуміння» і «смислового сприйняття мови», які часто ототожнюють. Хоча, на думку І. О. Зимньої, «розуміння мови» можна визначити як розумово-мнемічний процес, він передбачає смислову обробку інформації, відображену в пам'яті через адекватне структурування ментальної репрезентації повідомлення. Смислове сприйняття мови є значно ширшим психічним процесом, який включає і розуміння мови.

До прикладу, у теорії лакун Ю. О. Сорокіна, лакунами називають розбіжності або незбіг у різних способах існування мов і культур, що виявляються при їх зіставленні і свідчать про надлишковість або недостатність досвіду однієї лінгвокультурної спільноти щодо іншої. Дослідник вводить в ужиток термін «лакунікон», яким позначає певну

складову частину структури мовної особистості. У цьому понятті відображається значення національно-культурної семантики лакун. Як зазначає І. В. Томашева, лакуни – це національно-специфічні елементи культури в мові носіїв цієї культури; такі елементи або зовсім незрозумілі, або не до кінця розумілі для представників іншої культури в процесі комунікації.

Щодо смислових лакун, то вони визначають мисленнєвий зміст, який викладається в мовному висловлюванні (тексті) його автором для передачі реципієнтові; це уявлення про світ, концепт, який виникає в розумовій діяльності в результаті активного перетворення інформації. Так, Ю. А. Шрейдером [8] було розроблено тезаурусно-інформаційну концепцію розуміння смислу. Суб'єкти когнітивного спілкування (мігранти) володіють таким тезаурусом, який, з одного боку, виступає важливою умовою розуміння тексту (повідомлення), а з другого – під впливом цього повідомлення, тезаурус може змінюватися, розширюватися залежно від цінності інформації. Таким чином суб'єктивний тезаурус удосконалюється (або не удосконалюється) і повинен сприяти пошуку «того спільного логічного ядра, яке властиве будь-якому нормальному мисленню і присутнє у феноменах смислу і розуміння».

Зрозуміло, що даний процес ускладнюється тим, що дитина не знає мови і позиціонувати себе їй досить складно. Тому на початкових етапах входження в «чужу» культуру використовується ведення щоденника (loggbok), в якому дитина може висловити свою позицію, своє ставлення, бачення, розуміння того чи іншого предмета, ситуації, явища і т.д. як через слово, так і через малюнок (зауважимо, що в даній статті наведений приклад про дитину молодшого шкільного віку).

Відповідно, постає завдання створення діалогового поля для комунікації між дитиною-мігрантом та вчителем на початкових етапах вивчення «чужої» мови. Представимо вашій увазі шведський досвід вирішення цієї проблеми, а саме ведення діалогів між вчителем та дитиною за допомогою щоденника (loggbok [логбук]), в якому містяться діалоги-розпитування; діалоги-обміни враженнями і думками; діалоги-обговорення. Щоденники служать психологічним інструментарієм дослідження психологічного та емоційного стану дитини, рівня соціально-психологічної адаптації, її соціальних компетенцій. Їх можна також використати з педагогічною метою, наприклад, для аналізу динаміки письмової мови, граматичних знань (розділові знаки, написання великих букв на початку речення, при написанні власних назв, правильність написання часу і т.д.), якщо це дитина шкільного віку. Зауважимо, що діти, котрі не вміють писати, відтворюють свої думки, свої бажання, переживання через малюнок. Наведемо окремі сторінки такого щоденника (дитина семи років, рідна мова якої українська; тексти подані без виправлення граматичних та стилістичних помилок).

Перша сторінка щоденника (розпочата дитиною). Hei hur mårdu? jag go or ok to gona men forst Mickro broka med Kazhin men froken komer åk säger kom kom kom men jag säger inte broka men jag tiker so som jag säger so men inte jag säger dom säger vod dover nej ja nej ok jag Hejdo [Привіт як почувашся ти? я пішла ввєрх і взяла гойдалку але спочатку Мікро бився з Казін але вчителька прийшла і сказала іди іди іди але я сказала не битися але я думаю так що я сказала так але вони сказали ні я ні і я]...[привіт як ти почувашся? На перерві я була на подвір'ї і гойдалася на гойдалці, але Мірко і Кашін билися. Потім прийшла вчителька і сказала, що не можна битися, я також думаю, що не можна битися].

Друга сторінка щоденника(заповнена вчителькою). Hej Anna! Jag mår bra tack. Hur mår du? Vad roligt att du gungar på rasten, men tråkigt att killarna bråkar. Vad brukar du göra på fritids? Hälsningar. Madelene. [Привіт Анна! Я відчуваю добре дякую. Як почувашся ти? Дуже добре, що ти гойдалась на перерві, але сумно, що хлопці билися. Що ти збираєшся робити в групі продовженого дня? З найкращими побажаннями Маделене].

Третя сторінка щоденника (відповідь дитини). Hej spela med Laura oj åso ete kul med Laura hon ete kul hon komer Polen og kan polska de ete kul sprok. Hälsningar. [Привіт грати з Лаурою ой так дуже весело з Лаурою вона дуже весела вона прийшла Польщі і

може польська це дуже хороша мова. З найкращими побажаннями]...[Привіт я буду гратися з Лаурою це дуже весело вона хороша вона прийшла з Польщі і розмовляє польською це дуже хороша мова. З найкращими побажаннями].

Четверта сторінка щоденника (відповідь вчителя). Hej Anna! Vi tycker att det är kul att du och Laura är bra kompisar. Men du får inte bara polska. Ni får träna svenska också! Vad gjorde du på höstlovet? Hälsningar. Anette och Madelene. [Привіт Анна! Ми думаємо, що це дуже добре, що ти і Лаура хороші друзі. Але ти не можеш говорити тільки польською. Вам потрібно тренувати також шведську. Що ти робила на осінніх канікулах? З найкращими побажаннями Маделене і Анетте].

П'ята сторінка (відповідь дитини). Jag glömde flot. [я забула, вибачне].

Шоста сторінка (відповідь вчителя). Hej Anna! Vad tokigt att du glömde vad du gjort på höstlovet. Vad brukar du göra när du kommer hem från skolan? Hälsningar Anette och Madelene. [Привіт, Анна! Це не дуже добре, що ти забула, що ти робила на осінніх канікулах. Що ти збираєшся робити, коли ти прийдеш додому зі школи?]

Сьома сторінка (відповідь дитини). Hej Jag komerhem ok lite tita pa tv sen jara lekta spela på piano de okso lekta sen ukrainska lekta ok sen leka sen spela på datom sen tita på Harry Potter ok sen sova. Hejdo Hälsningar [Привіт Я прийшла додому і дивилася телевизор потім робила уроки грала на піаніно це також завдання потім робила українські уроки і грала на комп'ютері потім дивилася Гаррі Поттера].

Отже, кожний діалог дитини відрефлексований вчителем та «повернений» у переломленому, збагаченому вигляді до дитини для подальшої аналогічної обробки. Відповідно, молода людина є частиною цілого та включеною до «нового» комунікативного поля. Тобто, на зміну «суб'єкт-об'єктній» схемі приходять «суб'єкт-суб'єктна». Ключовим моментом розвитку мовних здібностей дитини є її становлення як суб'єкта текстової діяльності. Отже, говорити про успішний процес мовної аккультурації або про те, що дитина засвоїла «чужу» мову можна тоді, коли вона вільно вибудовує власні вербальні висловлювання (тексти), розуміє «іншу» мову та є активним учасником комунікації нової лінгвокультурної групи.

Висновки. Процес мовної аккультурації дітей-мігрантів – це складний поетапний процес, який розпочинається з низького когнітивного рівня засвоєння "чужої" мови; він спрямований на розвиток організаційних, прагматичних та стратегічних компетенцій та досягнення вищого когнітивного рівня, який сприяє активному входженню в новий лінгвістично-культурний простір та розв'язанню комунікативних завдань. Власне, забезпечити активний процес мовної аккультурації може діалоговий формат, за якого дитина виступає суб'єктом творення єдиного комунікативного поля, а також названий формат виступає психологічним інструментарієм дослідження психологічного та емоційного стану, рівня соціально-психологічної адаптації дитини-мігранта.

Література

1. Балл Г.О. Діалогічна взаємодія в навчально-виховному процесі загальноосвітньої школи: Книга для вчителя / за ред. Г.О. Балла, О.В.Киричука, Р.М.Шамелелашвілі. – К.:ІЗМН, 1997. –
2. Бахтин М.М. К философии поступка / М.М.Бахтин // Философия и социология науки и техники. – М., 1986
3. Бубер М. Я и Ты / М.Бубер. – М.: Высш.школа, 1993. – 175с.
4. Буш Г.Я. Диалогика и творчество / Г.Буш. – Рига, 1985. – С. 15, 53
5. Дьяконов Г.В. Экзистенциально-онтологическая концепция диалога / Г.В.Дьяконов// Психология общения: социокультурный анализ. Материалы Международной конференции (Ростов-на-Дону, 30 октября - 1 ноября 2003 г.). / Под ред. А.А.Бодалева, П.Н.Ермакова, В.А.Лабунской. – Ростов-на-Дону: Изд-во Ростовского госуниверситета, 2003. - С. 114-116.

6. Дьяконов Г.В. Психология духовности і діалог / Г.В.Дьяконов //Діалог. Збірник наукових праць. Психологія і педагогіка [за ред. С.Д.Максименка]. - Київ-Кіровоград: РВЦ КДПУ ім.В.Винниченка, 2001, Вип.2. – С.173-186.
7. Тоба М.В. Психологічні особливості засвоєння «другої» мови дітьми-іммігрантами / М.В.Тоба // Психологічні перспективи. Спеціальний випуск. «Психологія професійної діяльності працівників соціальної сфери». – К.: Інститут соціальної та політичної психології НАПН України, 2012. – С. 45 – 54.
8. Шрейдер Ю. А. О семантических аспектах теории информации / Ю. А. Шрейдер // Информация и кибернетика. – М. : Советское радио, 1967. – С. 15–48.
9. Abrahamsson T. Tankarna springer före...Att bedöma ett andraspråk i utveckling / Tua Abrahamsson, Pirkko Bergman. – Stockholm : Stockholms universitet förlag, 2008. – 23 p.
10. Axelsson M. Andraspråksinläring i ett utvecklingsperspektiv / Monica Axelsson : Louise Bjar & Caroline Liberg (red.). – Barn utvecklar sitt språk. – Lund : Studentlitteratur AB, 2003. – 127–152 p.
11. Barn utvecklar sitt språk / Louise Bjar & Caroline Liberg (red.). – Lund : Studentlitteratur AB, 2009. – 292 p.
12. Daun Å. Svensk mentalitet. Simrishamn: Raben & Sjögren, 1989
13. Håkansson G. Svenska som förstaspråk och som andraspråk. Likheten och skillnader / Gisela Håkansson : Åhl, Hans (red.) – Svenskan i tiden – verklighet och visioner. – Stockholm : Nationellt Centrum & HLS Förlag, 2000. – 138–154 p.

References

1. Ball G.O. Dіalogіchna vzaēmodіya v navchal'no-vіkhovnomu protsesі zagal'noosvіtn'ої shkoli: Kniga dlya vchitelya / za red. G.O. Balla, O.V.Kirichuka, R.M.Shamelelashvılı. – К.:ІЗМН, 1997.
2. Bakhtin M.M. K filosofii postupka / M.M.Bakhtin // Filosofiya i sotsiologiya nauki i tekhniki. – M., 1986.
3. Buber M. YA i Ty / M.Buber. – M.: Vyssh.shkola, 1993. – 175s.
4. Bush G.YA. Dialogika i tvorchestvo / G.Bush. – Riga, 1985. – S. 15, 53
5. D'yakonov G.V. Ekzistsentsial'no-ontologicheskaya kontseptsiya dialoga / G.V.D'yakonov// Psikhologiya obshcheniya: sotsiokul'turnyy analiz. Materialy Mezhdunarodnoy konferentsii (Rostov-na-Donu, 30 oktyabrya - 1 noyabrya 2003 g.). / Pod red. A.A.Bodaleva, P.N.Yermakova, V.A.Labunskoy. – Rostov-na-Donu: Izd-vo Rostovskogo gosuniversiteta, 2003. - S. 114-116.
6. D'yakonov G.V. Psikhologіya dukhovnostі í dіalog / G.V.D'yakonov //Dіalog. Zbіrnik naukovikh prats'. Psikhologіya í pedagogіka [za red. S.D.Maksimenka]. - Kіїв-Kіrovograd: RVTS KDPU ім.В.Винниченка, 2001, Vip.2. – С.173-186.
7. Toba M.V. Psikhologіchnі osoblivostі zasvoēnnya «drugої» movi dіt'mi-іmmіgrantami / M.V.Toba // Psikhologіchnі perspektivi. Spetsial'niy vipusk. «Psikhologіya profesіynої dіyal'nostі pratsіvnikів sotsіal'noї sferi». – К.: Інститут sotsіal'noї ta політичної psikhologії NAPN Ukraїni, 2012. – S. 45 – 54.
8. Shreyder YU. A. O semanticheskikh aspektakh teorii informatsii / YU. A. Shreyder // Informatsiya i kibernetika. – М. : Sovetskoye radio, 1967. – S. 15–48.
9. Abrahamsson T. Tankarna springer före...Att bedöma ett andraspråk i utveckling / Tua Abrahamsson, Pirkko Bergman. – Stockholm : Stockholms universitet förlag, 2008. – 23 p.
10. Axelsson M. Andraspråksinläring i ett utvecklingsperspektiv / Monica Axelsson : Louise Bjar & Caroline Liberg (red.). – Barn utvecklar sitt språk. – Lund : Studentlitteratur AB, 2003. – 127–152 p.
11. Barn utvecklar sitt språk / Louise Bjar & Caroline Liberg (red.). – Lund : Studentlitteratur AB, 2009. – 292 p.
12. Daun Å. Svensk mentalitet. Simrishamn: Raben & Sjögren, 1989

13. Håkansson G. Svenska som förstaspråk och som andraspråk. Likheter och skillnader / Gisela Håkansson : Åhl, Hans (red.) – Svenskan i tiden – verklighet och visioner. – Stockholm : Nationellt Centrum & HLS Förlag, 2000. – 138–154 p.

Тоба М.В.

Диалоговый формат взаимодействия в новом лингвистически-культурном пространстве

В статье представлен шведский опыт оптимизации процесса языковой аккультурации детей-мигрантов. Указано на то, что именно диалоговый формат позволяет детям-мигрантам выступить в роли субъектов коммуникации в новом лингвистически-культурном пространстве.

Ключевые слова: диалог, диалоговое взаимодействие, дневник (loggbok [логбук]), коммуникативные компетенции, языковая аккультурация.

Toba M.V.

Dialogue format of interaction in the new linguistic and cultural space

The article presents the experience of the Swedish language acculturation process optimization migrant children. Pointed out that it is an interactive format allows migrant children to act as subjects of communication in the new linguistic and cultural space.

Key words: dialogue, dialogue interaction, diary (loggbok), communicative competence, linguistic acculturation.

Тоба Маріанна Васи́лівна – доктор психологічних наук, професор кафедри соціальної та практичної психології Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля, м. Северодонецьк.

УДК 159.928

Щербакова О.О.

**ПСИХОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА АКАДЕМІЧНО ЗДІБНИХ УЧНІВ
В УМОВАХ МЕРИТОКРАТИЧНОЇ ОСВІТИ**

Стаття присвячена дослідженню особистісних особливостей академічно здібних учнів в умовах меритократичної освіти. Визначено зв'язок між достатнім рівнем шкільної мотивації й високим рівнем самооцінки учнів в класах «Інтелект України», а також високий рівень благополуччя взаємин у групі та високий рівень креативності академічно здібних учнів початкової школи в умовах меритократичної освіти. Джерел – 7.

Ключові слова: молодший школяр, меритократична освіта, академічно здібні діти, інтелектуальний потенціал нації, креативність.

Постановка проблеми. Соціально-економічні перетворення у нашому суспільстві виявили потребу в людях творчих, активних, креативно мислячих, які здатні нестандартно вирішувати поставлені завдання та на основі критичного аналізу ситуації формулювати нові перспективні задачі. Розуміння необхідності цілеспрямованого «виращування», зміцнення інтелектуального потенціалу нації та створення спеціальної системи освіти для академічно здібних та обдарованих дітей прийшло сьогодні і в Україну.

У сучасній українській освіті досить вагомим є потік нововведень, що стосуються як форми, так і змісту навчання. Тому в сучасних умовах навчально-виховного процесу вивчення і використання індивідуальних особливостей академічно здібних учнів